

Ierarhi de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române care au studiat la Academia Duhovnicească de la Kiev

Pr. Prof. Dr. Nicolae CHIFĂR*

Rezumat:

Studiul de față prezintă succint evoluția intelectuală, clericală și cărturăreas-că a câtorva dintre absolvenții Academiei kievene din secolele XIX-XX, relie-fându-se, îndeosebi, contribuția majoră a formării lor intelectuale și teologice în cadrul Academiei kievene, precum și contactele ecclesiale și culturale pe care le-au cultivat cu Biserica și teologia rusă. Sunt prezentate astfel aspecte din viața și activitatea marilor personalități bisericești *Filaret Scriban (1811-1873)*, *Melchisedec Ștefănescu (1822-1892)*, *Silvestru Bălănescu (1838-1900)*, *Nicodim Munteanu (1864-1948)* și *Visarion Puiu (1879-1964)*, într-un tablou ce evocă strânsa colaborare dintre Bisericile Ortodoxă Română și Rusă în secolele trecute.

Cuvinte-cheie:

Academia kiveană, studenți români, *Filaret Scriban*, *Melchisedec Ștefănescu*, *Silvestru Bălănescu*, *Nicodim Munteanu*, *Visarion Puiu*.

Printre studenții români care au studiat la Academia Duhovnicească de la Kiev la ale cărei organizare și dezvoltare a avut un rol determinant prințul de neam român Petru Movilă, mitropolitul Kievului, Galiției și al întregii Rusii între anii 1620-1646, s-a remarcat o serie de personalități care au deținut scaune arhieresti de prestigiu, până la cel de patriarh, în Biserica Ortodoxă Română. De fapt, legăturile Bisericii Românești cu Ortodoxia slavă-răsăriteană au cunoscut constant o amplă dezvoltare, iar prezențele românești la Kiev și nota mereu pozitivă pe care Biserica Ucraineană a deținut-o în rândul ierarhiei românești confirmă acest lucru.

---

* Pr. Dr. Nicolae Chifăr, profesor la Facultatea de Teologie „Andrei Țaguna” din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, România.

Pr. Prof. Dr. Nicolae Chifăr

În cele ce urmează mă voi referi la câțiva dintre foștii studenți la Academia Duhovnicească de la Kiev, care s-au remarcat ca ierarhi de mare prestigiu ai Bisericii noastre.

Arhiepiscopul Filaret Scriban (1811-1873). S-a născut la Burdujeni (astăzi o suburbie a Sucevei) în anul 1811, în familia preotului iconom Ioan Artimescu și a soției sale Pelaghia, născută Bogatu, care a murit de tânără. Numele de Scriban l-a primit Filaret când era elev la Academia din Iași, de la profesorul său Vasile Fabian Bob, preluându-l apoi și fratele său Neofit și alte rudeni¹. Între anii 1830-1837 a învățat la Școala Vasiliană de la Trei Ierarhi și la Academia Mihăileană din Iași, iar pentru calitățile sale deosebite încă în această perioadă a fost însărcinat, ca profesor suplinitor, să predea Limba franceză la Școala Normală de la Trei Ierarhi, Gramatica, Aritmetica și Catehismul la elevii „clasului începător”, Retorica, Poezia și elemente de Mitologie la Academia Mihăileană. De asemenea, l-a ajutat la cursul de istorie pe paharnicul G. Săuleascu².

Dorind să-și desăvârșească studiile teologice în străinătate, mitropolitul Veniamin Costachi al Moldovei l-a trimis la Academia Duhovnicească de la Kiev unde a stat din 1839 până în 1842. A audiat pe renumiții profesori Ivan Scvorțev și Iacob Amfiteatrov, părintele omilecticii rusești. A fost coleg cu Macarie Bulgakov, viitorul mitropolit al Moscovei, și cu Alexei Novoselov, viitorul episcop de Ecaterinoslav. Și-a făcut mulți prieteni printre profesori și studenți, fiind cunoscut faptul că întreținea corespondență cu arhiepiscopul Inochentie Borisov al Odesei, fost rector al Academiei când și-a început studiile, și cu urmașul acestuia, Dimitrie Muretov, ajuns și el în scaunul de la Odessa.

Intenționând să alcătuiască o Istorie bisericească a românilor, a cercetat și a strâns material bibliografic și documentar din mai multe biblioteci și arhive rusești, convins că va găsi multe informații despre Biserica românească.

Aspirând la titlul de magistru în teologie, i-a cerut mitropolitului Filaret al Moscovei să-l tundă în monahism. Având permisiunea mitropolitului Veniamin Costachi, mitropolitul Filaret l-a călugărit în Peștera Sfântului Antonie din Marea Lavră a Kievului și l-a hirotonit apoi ierodiacon și ieromonah tot la Kiev. În aprilie 1842 Academia Duhovnicească din Kiev l-a declarat *magistru sacrosanctae Theologiae humaniorumque litterarum*, fiind primul român declarat magistru în teologie de o academie teologică din Rusia³.

---

¹ George P. Samureanu, „Familia Scriban”, în *Revista literară*, nr. 31, 32, 33 și 34 din anul 1890.

² Filaret Scriban s-a remarcat tot în această perioadă ca meșter al condeiului, alcătuiind mai multe cuvântări și lucrări didactice sau literare, unele tipărite, altele rămase în manuscris. A se vedea, M. Păcurariu, „Arhiepiscopul Filaret Scriban”, în vol. *Studii de Istorie a Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Ed. Academiei, București, 2005, p. 112.

³ *Ibidem*, p. 114. Veniamin (Pocitan), „Episcopul Melchisedec ca școlar în Seminarul de la Socola”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 5/1932, p. 314.

Ierarhi de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române care au studiat la Kiev

Revenind în țară, în septembrie 1842, a fost numit profesor și rector al Seminarului de la mănăstirea Socola, post pe care l-a deținut 18 ani (10 noiembrie 1860), fiind urmat de fratele său Neofit Scriban. La scurt timp a fost ridicat la rangul de arhimandrit cu dreptul de a purta la slujbe cruce și mitră. De asemenea, i s-a încredințat și egumenia mănăstirii Socola, funcție deținută până în anul 1862.⁴ A organizat seminarul pe două cicluri, cu 8 ani de studiu, elevii fiind recrutați din cele 12 „școli catehetice” înființate tot de el. O nouă reformă educațională privind seminarul a întreprins-o Filaret Scriban în anul 1851. Ea consta nu numai în îmbunătățirea și extinderea procesului educațional cu noi discipline și cu programe avansate de studiu, ci și în formarea unui corp profesoral de elită. În acest scop a trimis pe cei mai buni absolvenți ai seminarului să studieze la Kiev, Petersburg, Atena, Halki și Paris, care, la revenirea în țară, au primit posturi importante în învățământul seminarial și în slujba Bisericii. La Kiev a trimis pe ierodiaconul Melchisedec Ștefănescu, întors cu titlul de magistrul în teologie și litere, ajuns episcop al Romanului și membru activ al Academiei Române.⁵ Datorită numărului mare de profesori de teologie formați cu sprijinul lui, am putea vorbi de o adevărată „școală” a lui Filaret Scriban⁶. De asemenea, între anii 1843 și 1858 au absolvit Seminarul de la Socola 1075 de tineri⁷.

Însușindu-și o temeinică pregătire teologică, Filaret Scriban a predat la seminar unele dintre cele mai importante discipline, cum ar fi: Dogmatica, Morala, Dreptul canonic, Teologia Fundamentală, Retorica, Omiletica, Ermineutica și Istoria patriei. Pentru aceasta s-a preocupat de alcătuirea unor manuale corespunzătoare, fiind și în acest domeniu un deschizător de drumuri. Cu siguranță că la alcătuirea numeroaselor lucrări didactice pe care apoi le-a tipărit, unele rămânând însă în manuscris, s-a orientat și după manualele folosite în timpul studiilor la Kiev, iar Istoria bisericească a românilor, pe care intenționa să o scrie pe larg, dar, apropiindu-se de sfârșitul vieții, a publicat doar un compendiu, s-a bazat și pe materialul bibliografic documentar adunat din bibliotecile și arhivele din Kiev.⁸ Remarcăm și faptul că el a dat o nouă traducere din limba rusă a *Mărturisirii ortodoxe a apostoliceștei și catoliceștei Biserici de Răsărit*, scrisă de mitropolitul Petru Movilă, publicată la mănăstirea Neamț în anul 1844 și care a fost folosită ca manual de dogmatică la Seminarul de la Socola.

⁴ Documentele originale în Biblioteca Academiei Române, Ms. 735, f. 24, 28 și 32.

⁵ Veniamin, vicar patriarhal, „Studenti teologi moldoveni la Academia spirituală din Kiev”, în *Biserica Ortodoxă Română*, an LXIII (1945), p. 562.

⁶ O listă a celor trimiși de Filaret Scriban la studii în străinătate se găsește la Biblioteca Academiei Române, Ms. 738, f. 124-125.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Detalii despre opera literară a lui Filaret Scriban, la M. Păcurariu, *op. cit.*, p. 117-120.

Pr. Prof. Dr. Nicolae Chifăr

În anul 1860 înființându-se Universitatea din Iași care avea și prima Facultatea de Teologie din spațiul românesc, arhiepiscopul Filaret Scriban⁹ a fost numit profesor pentru Studiul Vechiului Testament, Arheologie biblică și Limba ebraică, îndeplinind o vreme și funcția de prorector până în anul 1863. În anul 1864 s-a retras definitiv din toate funcțiile și a trăit până la sfârșitul vieții (23 martie 1873) ca arhiepiscop pensionar la via sa de la Bucium, de lângă Iași. A fost prohodit în biserica mănăstirii Talpalari din Iași (25 martie 1873) și înmormântat în ctitoria sa din satul Burdujeni. Prin testament, via urma să rămână bisericii din Burdujeni iar biblioteca sa (488 de cărți din care 130 în limba rusă) era dăruită Seminarului de la Socola¹⁰.

Pentru meritele sale în dezvoltarea învățământului teologic ortodox și pentru erudiția sa cunoscută în mod deosebit și în spațiul rusesc, arhiepiscopul Filaret Scriban a fost ales membru de onoare al Societății de Istorie și Antichități din Odessa la 15 decembrie 1858¹¹.

Episcopul Melchisedec Ștefănescu (1822-1892). Originar din localitatea Gârcina, jud. Neamț, viitorul episcop Melchisedec Ștefănescu s-a născut la 12 decembrie 1822 în familia preotului Petru și Anastasia Ștefănescu ca al doilea din cei 11 copii ai lor¹². După ce a terminat Seminarul de la Socola unde s-a remarcat mai ales în fața rectorului Filaret Scriban, ierodiaconul Melchisedec¹³ a fost trimis la studii la Academia Duhovnicească din Kiev unde ajunge la 4 septembrie 1848¹⁴. L-a preocupat în mod special studiul Vechiului Testament, însă a studiat cu asiduitate toate ramurile teologiei și filologiei. La 27 mai 1851 era declarat de conducerea Academiei din Kiev „magistru în teologie și litere” pe baza tezei intitulate: „Probă de interpretare la capitolul VII, 1-8 din profetul Isaia”¹⁵. Lucrarea a

---

⁹ La rugămintea domnitorului Grigorie Ghica al Moldovei și ca recunoștere a meritelor sale, mitropolitul Sofronie Miculescu l-a hirotonit arhiepiscop titular cu numele de Stavropoleos încă din anul 1852, însă niciodată nu i-a fost oferit un scaun episcopal, deși merita din plin. Cf. M. Păcurariu, *op. cit.*, p. 120.

¹⁰ A se vedea testamentul, la C. Erbiceanu, *Viața și activitatea și scrierile Prea Sfințitului Filaret Scriban, tratată din punct de vedere religios, moral și literar*, București, 1892, p. 90-93.

¹¹ Diploma în original la Biblioteca Academiei Române, Ms. 735, f. 137-139.

¹² C. Mosor, „Episcopul Melchisedec Ștefănescu – 150 de ani de la naștere”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 3-4/1972, p. 335.

¹³ La 10 iulie 1843 a rostit în limba latină discursul festiv la încheierea cursurilor, discurs dedicat rectorului Filaret Scriban. La 24 decembrie 1843 a fost tuns în monahism primind numele Melchisedec, iar la 16 august 1844 a fost hirotonit ierodiacon pe seama bisericii „Schimbarea la Față” a mănăstirii Socola de către mitropolitul Meletie, cf. Al. Ioniță, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului. Viața și activitatea (1822-1892)*, București, 1992, p. 23.

¹⁴ N. Georgescu-Tistu, „Procurările de carte ale episcopului Melchisedec și biblioteca sa”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 11-12/1963, p. 1147.

¹⁵ Diploma în original care se află la *Arhivele Statului din Iași*, col. Documente, pachetul nr. 334/16, a fost publicată pentru prima dată de Sc. Porcescu, „62 de ani de la moartea Episco-

Ierarhi de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române care au studiat la Kiev

făcut o așa de mare impresie printre profesorii kieveni, încât unul dintre ei remarca faptul că „după Filaret Scriban, Melchisedec este cel mai dotat dintre studenții români care și-au făcut studiile la Academia Teologică din Kiev sau în alte școli de teologie superioare din Rusia”¹⁶. La aceasta se adaugă și faptul că amintirea vie a prezenței lui Melchisedec la Kiev a fost marcată de așezarea tabloului lui alături de cel al marelui ierarh Petru Movilă în aula academiei¹⁷.

La fel ca și în cazul lui Filaret Scriban, cu aprobarea Mitropoliei de la Iași, mitropolitul Filaret al Kievului l-a hirotonit pe Melchisedec ieromonah la 3 octombrie 1851, în Lavra Pecerskaja din Kiev.

Revenind în țară cu o așa de temeinică pregătire, a activat ca profesor la Seminarul de la Socola, predând pe lângă disciplinele aferente studiului Vechiului Testament și Dogmatica, Istoria bisericească, Omiletica și Limba latină, în paralel ocupându-se de redactarea de manuale pentru seminar, sporind astfel programul editorial inițiat de rectorul Filaret Scriban. Pentru strădaniile sale, a fost recom-pensat cu rangul de protosinghel și, apoi, de arhimandrit, la 12 ianuarie 1856¹⁸.

Între anii 1856 și 1860 a îndeplinit funcția de profesor și rector al Seminarului de la Huși, această școală cunoscând în timpul lui cea mai rodnică activitate.¹⁹ De asemenea, este demn de remarcat faptul că, deși a refuzat portofoliul de Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice oferit de domnitorul Al. I. Cuza la 30 aprilie 1860²⁰, arhimandritul Melchisedec, în calitatea sa de membru în Consiliul Superior de Instrucție, numit la 18 iunie 1860²¹, a putut sesiza guvernul asupra măsurilor ce trebuiau luate pentru îmbunătățirea sistemului educațional de stat, inclusiv a celui teologic, întocmind chiar o programă de studii pentru viitoarea Facultatea de Teologie din Iași.

Activitatea cărturărească și de sprijinire a învățământului teologic nu a fost întreruptă nici în perioada anilor 1860-1864, când a asigurat locotenența scaunului

---

pului Melchisedec”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 5-6/1954, p. 71-72, și reeditată de același, „Episcopul Melchisedec. 80 de ani de la moartea sa”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 5-6/1972, p. 383.

¹⁶ N. Georgescu-Tistu, *op. cit.*, p. 1148.

¹⁷ N.M. Popescu, „Episcopul Melchisedec. La 50 de ani de la moartea lui”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 1-2/1942, p. 173.

¹⁸ C.C. Diculescu, *Episcopul Melchisedec. Studiu asupra vieții și activității lui. Cu un portret și eserpte din corespondență*, București, 1908, p. 9-10

¹⁹ Veniamin (Pocitan), „Din corespondența lui Melchisedec”, în *Buletinul Episcopiei Hușilor*, IX, 1933, nr. 5, p. 36, col. I.

²⁰ Gh. Dincă, „Episcopul Melchisedec Ștefănescu, apostol al Unirii Principatelor și mare erudit al vremurilor”, în *Glăsu Bisericii*, nr. 1-2/1981, p. 169; Sc. Porcescu, *Episcopia Romanului*, Roman, 1984, p. 300.

²¹ Cf. Veniamin (Pocitan), „Din corespondența ...”, p. 12.

Pr. Prof. Dr. Nicolae Chifăr

vacant al Episcopiei Huşilor, la 30 decembrie 1862 fiind înălţat la rangul de arhiepiscop cu titlul Tripoleos²². Această funcţie i-a oferit şi posibilitatea de a cerceta arhiva de peste 300 de ani a episcopiei şi să alcătuiască o complexă lucrare istorică privind Episcopia Huşilor intitulată: *Chronica Huşilor şi a Episcopiei cu aseminea numire după documentele Episcopiei şi alte monumente ale ţerei*, publicată la Bucureşti în anul 1869 şi pe baza căreia a fost ales membru activ al Academiei Române²³.

Având o bogată experienţă didactică, pastorală şi misionară, Melchisedec Ştefănescu a fost numit locotenent (decembrie 1864) şi, apoi, episcop titular (11 mai 1865) al nou-înfiinţatei Episcopii a Dunării de Jos.²⁴ Asemenea procedurii din situaţii similare, episcopul Melchisedec a stăruit pentru înfiinţarea şi buna organizare a unui seminar la Ismail pentru pregătirea clerului noii eparhii, înzestrându-l cu cele necesare şi alcătuiind un corp profesoral bine instruit, unii dintre profesori, ca în cazul lui Gavriil Musicescu²⁵, fiind recrutaţi dintre studenţii trimişi la studii în străinătate²⁶.

În ultima parte a vieţii i-a fost rânduit să conducă Episcopia Romanului, fiind ales episcop la 22 februarie 1879 şi păstorind până la sfârşitul vieţii (16/29 mai 1892)²⁷. Era eparhia pe care o cunoştea, istoria ei expunând-o în lucrarea *Chronica Romanului şi a Episcopiei de Romanu, compusă după documente naţionale române şi străine, edite şi inedite*, publicată în 2 părţi, Bucureşti, 1874-1875. S-a implicat şi aici în toate sectoarele de activitate, dar a acordat o mare atenţie Seminarului, căruia i-a format un corp profesoral de elită, a cărui clădire a fost renovată şi extinsă şi ai cărui elevi au fost sprijiniţi personal, şi moral şi material. Seminarul trebuia să formeze preoţi destoinici şi cinstiţi, căci episcopul declarase încă de la înscăunare, că are nevoie „de slujitori bisericeşti cinstiţi, cucernici, harnici şi cu frica lui Dumnezeu... nu pot suferi pe beţivi, pe desfrânaţi, pe potlogari şi pe ticăloşi. Cine crede că mă poate ajuta în slujba Domnului în asemenea condiţiuni să rămână cu mine, cine nu să plece numaidecât”²⁸.

---

²² M. Păcurariu, „Listele cronologice ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 3-4/1973, p. 340.

²³ C.C. Diculescu, *Episcopul Melchisedec*, p. 11. Eftimie, episcopul Romanului şi Huşilor, *Episcopul Melchisedec Ştefănescu. Viaţa şi înfăptuirile sale*, Roman, 1982, p. 63.

²⁴ Decretul domnesc de numire, la *Arhivele Statului din Iaşi*, col. Documente, pachetul nr. 334/19.

²⁵ A fost trimis de episcopul Melchisedec să studieze muzica la Petersburg, cf. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, ed. a III-a, Iaşi, 2008, p. 146.

²⁶ A se vedea, E. Drăgoi, *Ierarhi şi preoţi de seamă la Dunărea de Jos, 1864-1989*, Galaţi, 1990, p. 29.

²⁷ Sc. Porcescu, „Episcopul Melchisedec. 80 de ani...”, p. 384.

²⁸ Pr. I. Gotcu, „Amintiri despre marele Episcop Melchisedec”, în *Chronica Romanului*, III, nr. 3/1926, p. 78.

Ierarhi de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române care au studiat la Kiev

Întreaga sa activitate pastoral-misionară și gospodărească îl definește pe Melchisedec Ștefănescu drept un ierarh de seamă al Bisericii Ortodoxe Române, însă ceea ce-l prezintă ca un erudit cărturar este activitatea sa de profesor și îndrumător al Seminarilor de la Socola-Iași, Huși, Ismail-Galați și Roman și cea de autor de lucrări și manuale de mare valoare. Fie că a prelucrat, fie că a tradus din rusește, numărul manualelor pentru învățământul teologic este impresionant, iar valoarea lor recunoscută chiar și în zilele noastre. Astfel, sub autoritatea lui s-au transmis numeroase lucrări²⁹, aici făcând mențiune doar de cele didactice: *Manual de Liturgică* (1853; 1862), prelucrarea după Ivan Scvortev; *Manual de Tipic* (1854); *Teologia Dogmatică a Bisericii Ortodoxe Catolice de Răsărit* (1855); *Scurtă introducere în cursul științelor teologice* (1856); *Catehismul ortodox* (1857), traducere după Filaret al Moscovei; *Introducere în sfințitele cărți a Vechiului și Noului Așezământ* (1860); *Teologie Pastorală* (1862) și altele, iar rămase în manuscris: *Introducere specială în cărțile Noului Așezământ*, *Arheologia biblică*, *Patrologia*, *Dreptul canonic* etc.³⁰

Pentru meritele sale pastorale și literare, el a fost ales membru titular al Academiei Române, membru de onoare al Academiei Teologice din Kiev și Petersburg, al Academiei Arheologice Ruse și al Cabinetului Elen de Cultură.³¹

La 16/29 mai 1892 trecea la cele veșnice, la numai 69 de ani, vrednicul episcop cărturar Melchisedec Ștefănescu, un student eminent și un magistru în teologie și litere al Academiei Teologice de la Kiev, care s-a remarcat ca un erudit ierarh al Bisericii Ortodoxe Române și care, la rândul său, a trimis studenți valoroși la Kiev, precum viitorul episcop Silvestru Bălănescu al Hușilor. Prin testament a lăsat ca din fondurile „Fundației Melchisedec”, înființată din averea sa capitalizată la 150 000 de lei noi, să se dea anual o bursă de studii de 1000 lei unui student la Academia de la Kiev. De această bursă au beneficiat preoții Ludovic Cosma, Victor Gervescu, Ioan Țincoca, profesorii Vespasian Erbiceanu, Constantin Nazarie, Ștefan Berechet, Nicolae Filip, viitorul patriarh Nicodim Munteanu și alții care s-au remarcat ca mari personalități ale culturii și spiritualității românești.³²

²⁹ O listă a lor la C.C. Diclescu, *Episcopul Melchisedec*, p. 149-145. A se vedea și Sc. Porcescu, „Episcopul Meichisedec. 80 de ani...”, p. 394-398. Al Ioniță, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu*, p. 66-83 și 124-134. M. Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*, ed. a III-a, Sibiu, 2014, p. 646-647. C. Mosor, „Episcopul Melchisedec Ștefănescu...”, p. 342-346

³⁰ M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, p. 145, și Al. Ioniță, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu*, p. 69-73.

³¹ P. Mihail, „Din corespondența episcopului Melchisedec”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 5-6/1959, p. 493-612; Idem, „Legăturile culturale ale episcopului Melchisedec cu Rusia. Corespondența din anii 1849-1892”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 3-4/1961, p. 261-296; † Eftimie, „La o sută de ani de la alegerea și înscăunarea la Roman a Episcopului Melchisedec. 1879-1979”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 9-12/1979, p. 740.

³² G. Cocora/ Sc. Porcescu, „Un veac de la înființarea Academiei; clerici ortodocși din Moldova în acest înalt for de cultură”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 9-12/1968, p. 690-692.

Pr. Prof. Dr. Nicolae Chifăr

A fost înmormântat în grădina Episcopiei Romanului, peste mormântul său fiind ridicată ulterior o frumoasă capelă în stil tradițional românesc³³.

Episcopul Silvestru Bălănescu (1838-1900). A fost un alt student la Academia Duhovnicescă de la Kiev, care a încununat cu cinste și erudiție scaunul episcopal de la Huși. Născut la 6 iulie 1838 în comuna Pângărați, jud. Neamț, a fost remarcat pentru râvna sa după învățătura de ieromonahul Chesarie de la mănăstirea Bisericani, care l-a și îndrumat să se călugărească în anul 1854, primind numele Silvestru. La recomandarea starețului, s-a înscris la Seminarul de la Socola pe care l-a absolvit în anul 1862. Remarcat de rectorul Filaret Scriban, a fost hirotonit ierodiacon în anul 1859, slujind la Socola și la Trei Ierarhi în Iași și audiind cursurile Facultății de Teologie în perioada anilor 1863-1866. Apoi a fost hirotonit ieromonah la Socola unde predă Istoria bisericească și Istoria universală. Dorind să-și perfecționeze cunoștințele religioase, a plecat la Academia Teologică din Kiev unde, după cinci ani de studii (1868-1873), a obținut titlul de candidat (licențiat) în Teologie³⁴.

Revenind în țară, a fost numit profesor la Seminarul din Roman, iar după un an, profesor și o perioadă director la Seminarul „Central” din București. Ridicat la rangul de arhimandrit (martie 1877), a fost numit apoi arhiereu (16 septembrie 1879) cu titlul „Ploieșteanul”. I s-a încredințat suplinirea catedrei de Istoria Dogmelor la Facultatea de Teologie din București, fiind și decanul acesteia (1882-1886). La 10 decembrie 1886 a fost ales episcop de Huși, unde a păstorit până în anul 1896. A murit la 25 noiembrie 1900, fiind înmormântat în Cimitirul Belu din București³⁵.

Pe lângă activitatea didactică și cea pastorală ca episcop la Huși cu multiple realizări, episcopul Silvestru Bălănescu a alcătuit mai multe lucrări, studii și articole strânse într-un volum³⁶, dar cele mai valoroase realizări sunt cele două tratate traduse din rusește: *Curs de Drept bisericesc*, de I.S. Berdnicov, profesor de Teologie la Cazan, București, 1892, și *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, în 5 volume, a episcopului Silvestru de Canev, din care primele 3 volume le-a tradus în colaborare cu alți doi absolvenți kieveeni, C. Nazarie și N. Filip, lucrarea fiind publicată în întregime la București, 1896-1906³⁷. De asemenea, a finanțat publicarea, în anul 1896, a *Apologeticii* lui N.P. Rojdestvenschi, tradusă de C. Nazarie.

³³ M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, III, p. 149.

³⁴ Sc. Porcescu, *Episcopia Hușilor. Pagini de istorie*, Roman, 1990, p. 100.

³⁵ Cf. reportajului semnat de G., „P.S. Silvestru, episcop de Huși”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 9/1900, p. 817.

³⁶ Preotul Coman Vasilescu le-a editat în volumul: *Silvestru Bălănescu, episcopul Eparhiei Hușilor între anii 1886-1896*, București, 1896.

³⁷ Cf. M. Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*, p. 53.

Ierarhi de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române care au studiat la Kiev

După cum remarcăm, și acest bursier român la Academia Teologică din Kiev a făcut cinste acestei instituții și s-a remarcat în viața cultural-educațională și misionar-pastorală a Bisericii Ortodoxe Române.

Patriarhul Nicodim Munteanu (1864-1948). Cel mai reprezentativ ierarh român care a studiat ca bursier la Academia Teologică de la Kiev a fost patriarhul Nicodim Munteanu. El s-a remarcat, printre altele, și ca prolific traducător din limba rusă, făcând cunoscute arealului teologic românesc operele unor remarcabili autori ai teologiei ruse cu recunoaștere internațională.

Nicolae (Nicodim) Munteanu s-a născut la 6 decembrie 1864 în localitatea Pipirig din județul Neamț. A absolvit în anul școlar 1889/1890 Seminarul „Veniamin Costachi” din Iași, bucurându-se de sprijinul direct și personal al mitropolitului Iosif Naniescu al Moldovei. Tot cu sprijinul mitropolitului Iosif a plecat la Academia Duhovnicescă de la Kiev deoarece după cum mărturisea el însuși, mitropolitul considera cunoașterea limbii ruse de mare folos, căci „pentru ortodoxie, literatura rusă este o adevărată bogăție, izvor de creație și educație pur ortodoxă”.³⁸ Împreună cu Constantin Nazarie, trimis la studii de episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului, a urmat cursurile renumiților profesori kievezi, absolvind academia în anul 1895.

Încă din anul 1894 a intrat în monahism la mănăstirea Neamț primind numele Nicodim și fiind hirotonit ierodiacon. Revenind în țară, a fost numit predicator la Catedrala mitropolitană din Iași (1895) și hirotonit ieromonah în anul 1896. Investit cu rangul de arhimandrit (1898), a fost numit vicar al Mitropoliei Moldovei, funcție deținută până în 1902. Fiind chemat la Galați, a fost însărcinat cu conducerea Seminarului „Sfântul Andrei” și cu cea de vicar al Episcopiei Dunării de Jos (1902-1909), ca apoi să fie ales arhieru-vicar al Mitropoliei Moldovei cu titlul „Bacăuanul”. Între 1912 și 1923 a fost episcop de Huși, după care s-a retras la mănăstirea Neamț, fiind și starețul acesteia între anii 1924 și 1935. La Neamț a înființat un seminar monahal înzestrat cu o clădire nouă și a reutilizat tipografia unde a imprimat peste o sută de cărți. Cea mai intensă activitate la Neamț a fost cea de traducător din limba rusă, precum și cea de autor al multor lucrări. Din 1935 a fost chemat în scaunul mitropolitan din Iași, iar între 1939-1948 a fost pe cea mai înaltă treaptă a ierarhiei românești, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. A întreținut bune relații cu Ortodoxia rusă, conducând delegația română în vizită la Moscova între 25 octombrie și 5 noiembrie 1946 și primind vizita în România a delegației ruse în frunte cu patriarhul Alexei între 29 mai și 11 iunie 1947. A trecut la cele veșnice la 27 februarie 1948 fiind înmormântat în Catedrala patriarhală din București³⁹.

³⁸ Veniam (Pocitan), „Studenti teologi moldoveni la Academia spirituală din Kiev”, p. 566.

³⁹ M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, III, p. 379.

Pr. Prof. Dr. Nicolae Chifăr

Cea mai mare realizare a patriarhului Nicodim a fost cea cărturărească, de numele lui legându-se zeci de titluri de cărți, fie traduceri, fie creații proprii. În contextul jubileului a 400 de ani de la înființarea Academiei Duhovnicești de la Kiev, remarcabilă pentru conturarea personalității acestui fost student bursier kie-vean sunt traduceri din limba rusă prin intermediul cărora teologia românească s-a îmbogățit foarte mult⁴⁰.

A tradus și publicat lucrări din următorii autori:

Arhiepiscopul Inochentie al Odessei: *6 cuvântări despre natură* (București, 1904; Chișinău, 1924; Neamț, 1931); *51 de cuvântări la Postul Mare* (București, 1909; Neamț, 1932); *Predici la sărbătorile împărătești* (Neamț, 1933); *Cuvântări la sărbătorile Maicii Domnului* (Neamț, 1933); *Predici despre căderea lui Adam, păcat, moarte și înviere* (Neamț, 1939).

Arhiepiscopul Serghie de Vladimir: *Cuvântări apologetice* (București, 1905; Neamț, 1932).

Preotul Constantin Stratilatov: *26 de predici la credința creștină sau tâlcuirea Crezului* (București, 1912); *23 de predici la nădejdea creștină sau lămuriri asupra rugăciunii „Tatăl nostru” și a celor 9 fericiri* (Chișinău, 1938); *75 de predici catehetice pentru popor. Tâlcuirea Crezului, Tatăl nostru, 9 fericiri și 10 porunci* (Neamț, 1932).

Preotul Grigorie Petrov: *Pe urmele lui Hristos* (București, 1908-1909; Chișinău, 1926; Neamț, 1943); *Viața de seminar* (București, 1909; Neamț, 1943); *Un păstor model* (București, 1918; Sibiu, 1925; Neamț, 1938).

Preotul Serghie Cetfericov: *Paisie, starețul mănăstirii Neamț* (Neamț, 1933 și 1940-1943).

A.P. Lopuhin: *Istoria biblică. Vechiul Testament*, 4 vol. (București, 1944-1945); *Istoria biblică. Noul Testament*, 2 vol. (București, 1947).

De asemenea a tradus din rusește din teologul englez F.W. Farrar: *Primele zile ale creștinismului*, 3 vol. (Neamț, 1938); *Viața lui Iisus Hristos*, 2 vol. (Neamț, 1944-1945); *Viața și operele Sf. Apostol Pavel*, 3 vol. (Neamț, 1941-1943); *Viața și operele Sfinților Părinți și învățători ai Bisericii*, 3 vol. (Chișinău și Neamț, 1932-1935).

A tradus apoi 5 ediții ale *Noului Testament*, 2 ediții ale *Psaltirii* și a avut o contribuție însemnată la traducerea celor două ediții sinodale ale *Bibliei* (1936 și 1944). A fost coautor la editarea *Micii Biblii* (1913) și a *Bibliei ilustrate* (1936)⁴¹.

⁴⁰ Despre tipăriturile nicodimene de la mănăstirea Neamț, a se vedea I. Ivan/ Sc. Porcescu, *Mănăstirea Neamț*, 1981, p. 216.

⁴¹ M. Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*, p. 434; Idem, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, III, p. 379-380.

Ierarhi de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române care au studiat la Kiev

Mitropolitul Visarion Puiu (1879-1964). Printre ierarhii români care au studiat la Kiev se numără și *Mitropolitul Visarion Puiu* (1879-1964), licențiat al Facultății de Teologie din București (1900-1904) și cu studii de specializare la Kiev (1907-1908). Pregătirea teologică i-a permis să ajungă directorul Seminarului din Chișinău (1918) și exarh al mănăstirilor din Basarabia (1918). Ca ierarh, a deținut scaunul episcopal de Argeș (1921-1923), pe cel episcopal de Hotin, cu sediu la Bălți (1923-1935), și pe cel de mitropolit al Bucovinei, cu sediu la Cernăuți (1935-1940).

Formarea teologică de la București și Kiev, cunoașterea limbii și a tradiției ortodoxe ruse i-au permis să desfășoare o activitate pastorală și cărturărească amplă printre românii din Basarabia și Bucovina și să cerceteze documente importante, în limba rusă, pentru Istoria bisericească a românilor, unele din ele fiind publicate (*Documente basarabene*, 2 vol. Chișinău, 1928-1928, în colaborare cu Șt. Berechet, un alt bursier român la Kiev), iar altele folosindu-i la întocmirea unei monografii despre *Mănăstirile din Basarabia*, Chișinău, 1919.⁴²

Din cele expuse rezultă că relațiile de prietenie și colaborare dintre Ortodoxia românească și cea slavo-răsăriteană au înregistrat permanent cote înalte, iar prezența periodică a bursierilor români ca studenți la Academia Duhovnicească de la Kiev a contribuit la ridicarea prestigiului Bisericii și al Teologiei românești prin ierarhi și profesori de mare valoare pe care i-a avut Biserica Ortodoxă Română. La acest moment aniversar dorim, cu prinos de prețuire, o spornică activitate academică și pe viitor din care să poată beneficia și studenți sibieni într-un parteneriat instituțional, o colaborare amplă fiind de dorit mai ales acum când este nevoie de întărirea și apărarea Ortodoxiei la o înaltă ținută teologică academică.

⁴² M. Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*, p. 542-543.